

Društveni izkaz naročnikov Zavezinih listov.

(Nekaj pripomb k izpolnitvi rubrik tega izkaza.)

Vodstvo Zaveze je odposlalo pred nekaj tedni posameznim včlanjenim učiteljskim društvom „Društveni izkaz naročnikov Zavezinih listov“. Zdaj prihajajo na vodstvo vprašanja kako naj se to temeljito razreši, ker vsa tozadevna vprašanja, naslovljena vsako leto na šolska vodstva in na posamezne izmed učiteljskega, precej stane društveno blagajno. Vsem tem vprašalcem in društvom naj velja v informacijo naslednje pojasnilo!

Naša učiteljska društva doslej, razen izkaza o društvenem delovanju, nimajo dosti opravka z Zavezo. Zaveza pa se izdatno okrepi s tem, da narašča število naročnikov na Zavezine liste. Čim več je naročnikov na naše liste, tem boljše in bogatše je urejevanje dotični list. Ugled lista in ugled izdajateljice Zaveze se s tem večja; vzorno urejevanje list pa pridobiva na ta način zopet in zopet novih naročnikov.

Kakšne važnosti lahko postane za naš stan „Učiteljski Tovariš“, kakšne zasluge si lahko pridobi na pedagoškem polju „Popotnik“, in kako brezmejno koristi bo imela naša slovenska mladina, ki hrepeni po dobrem in po svoji dobi primernem čitvu, od mladinskega mesečnika „Zvončka“!

Vsakokratni socialni odsek ali pa odbor učiteljskega društva s pomočjo tega izkaza prav lahko mnogo pripomore k vsemu temu. Treba mu je samo vsako leto ob prejemu tega izkaza prepisati trikrat imenik ljudskih šol in učiteljskega osebja dotičnega okraja iz našega „Ročnega kataloga“, ta prepis pa poslati upravniku „Popotnika“, „Učiteljskega Tovariša“ in „Zvončka“. Vsi upravniki so o tem obveščeni in bodo radevolje ustregli dotičnim prošilcem. Ime naročnika bodo upravniki listov na dopisnem imeniku podčrtali in to odposlali društvom v vednost in ravnanje. Na ta način se sestavljajo „Društveni izkazi naročnikov“ najlažje prepiše, kdo je že naročen na list in koga se morda še z lahkoto pridobi. Treba je v tem oziru agitacije od osebe do osebe! Učiteljska zborovanja in neoficialni del vsakoletne uradne učiteljske konference naj se

s pridom uporabi v to. Ti „Društveni izkazi se odposljejo v bodoče vsakemu učiteljskemu društvu v dvojniki. En izkaz naj obdrži društvo zase, da mu služi v prihodnjem letu kot trdna podlaga nove sestave, drugi istopis pa naj se pošlje vodstvu naše „Zaveze.“

V nobeni šolarski knjižnici ne sme manjkati mladinskega mesečnika „Zvončka“! Vsaka krajna učiteljska knjižnica bodi naročnica na pedagoški list „Popotnik“. Naj ne bo med nami učiteljice in učitelja, ki bi ne bil naročen na naše stanovsko glasilo, na naš neustrašeni list „Učiteljski Tovariš.“

Naj nihče ne zamudi ugodne prilike opozoriti starše nam izročene mladine, da naroče zanjo „Zvončka“. Tuintam se nam nudi večkrat tudi prilika, da ogrejemo koga za „Popotnik“ in „Učiteljskega Tovariša“. Kdo li bo skrbel za nas in podpiral naše dalekožežne naprave, če se sami ne potrudimo?!

Da postane delo našim učiteljskim društvom tem lažje in razvidnejše, ponatiskujemo v nastopnem tiskovino in izpolnjeni izkaz, ki smo ga prejeli od bratskega Kranjskega učiteljskega društva.

Zaveza avstrijskih jugoslovanskih učiteljskih društev v Ljubljani.

Društveni izkaz naročnikov Zavezinih listov.

Ime in sedež društva: Učiteljsko društvo za kranjski šolski okraj v Kranju.

Naročniki	Naročeni so v tem okraju na:						Opomba
	„Popotnik“	Sk. št. naroč.	„Učit. Tovariša“	Sk. št. naroč.	„Zvončka“	Sk. št. naroč.	
Učiteljsko	Janežič Janko, Knific Luka, Krek Vinko, Lavrič Pavel, Miklavčič Janja, Sežun Al.	6	Ažman K., Čuha Fr., Dev E., Dolenc M., Ferjan L., Gostič F., Jeglič J., Jezeršek L., Kalan I., Kalinger F., Krek V., Križnar J., Lapajne J., Leban J., Luznar F., Mahkota S., Malj A., Mihelič J., Miklavčič J., Novak A., Perko L., Petrovič A., Pipan I., Pipan M., Primožič J., Repovš F., Rojina F., Rus V., Sepaher A., Stupica I., Vavken A., Završnik K., Zirkelbach V., Zore R., Žgur M.	35	Rus V., Završnik K.	2	Neučiteljska društva in neučitelji so naročeni v tem okraju na naše liste: a) „Popotnik“. Kranj: Narodna čitalnica, Anton Orehek, dr. Simon Dolar. 3 b) „Učit. Tovariš“. Kranj: Narodna čitalnica, Ciril Pirč. Železniki: Slovensko bralno društvo. 3 c) „Zvonček“. Bašelj pri Tupalčah: Robljek Hugon. Dražgoše: Jelenc Matej. Kranj: Amon Slavko, Gorenjski Sokol, Korošec Anton, dr. Josip Kušar, Kokalj Ivica, Majdič Vinko, Narodna čitalnica, Polak Mira, Pirč Boris, Valenčič Ivan. Pšata: Zupin Tomo. Selca: društvo „Ratitovec“. Škofja Loka: Dolenc Franc, Sumer Ivan, Žužek Franc. 18 „Gorenjec“, Kranj (v zam.).
a) društvene	Učiteljsko društvo za kranjski šolski okraj	1	Učiteljsko društvo za kranjski šolski okraj	1	—	—	
b) okrajne	Okrajna učiteljska knjižnica v Kranju	1	—	—	Okrajna učiteljska knjižnica v Kranju	1	
c) kraje	Cerklje, Duplje, Št. Jurij, Kokra, Kranj deška in deškiška, Križe, Olševek, Podbrezje, Poljane, Preddvor, Predosije, Primskovo, Smednik, Sorica, Smartno, Trata, Velesovo, Volklo, Žabnica	20	Kranj: deška ljudska šola	1	—	—	
č) šolarske	—	—	—	—	Cerklje, Dražgoše, Javorje, Kokra, Kovor, Kranj, deška in deškiška šola (2 izvoda), Križe, Olševek, Podbrezje, Poljane, Predosije, Primskovo, Reteče, Selca, Sorica (2 izv.), Senčur, Trata, Trebija, Trboje, Trlič, Velesovo, Volklo, Žabnica	26	

Pripomba: Kjer ni socialnega odseka, naj skrbi za izpolnitev teh rubrik do začetka vsakega novega leta odbor učiteljskega društva. Opozarja se na svojetasno izdan odlok c. kr. dež. šol. sveta za Kranjsko, v katerem se priporoča krajnim šolskim svetom nabaviti za krajne učiteljske knjižnice pedagoški list „Popotnik“ in istotako za šolarske knjižnice mladinski mesečnik „Zvonček“.

Predsednik: Fr. Luznar.

Tajnik: V. Rus.

Pričujoči izkaz je poučen v vsakem oziru. V kranjskem okraju je 42 javnih šol, 3 zasebne 7 ekskurendnih in 5 šol za silo. Na javnih šolah poučuje 84 učiteljev in učiteljic.

Vse javne šole bi morale biti naročene na „Popotnik“. Ker ga dobiva samo 20 šol, se mora torej pridobiti še 22 naročnikov. — Vse javne in ekskurendne šole bi morale imeti „Zvončka“. Ker je samo 26 šol naročenih nanj, se jih lahko pridobi še 23.

Na „Učit. Tovariša“ je naročenih 35 učiteljev in učiteljic. Med naprednim učiteljskim tega okraja jih pogrešamo še 20 do 25, ki doslej še niso njegovi naročniki.

Potemtakem bi se samo v tem okraju lahko dvignilo skupno število naročnikov Zavezinih listov na 65 do 70, temu primerno bi zrastle seveda tudi dohodki. Če pa vzamemo, da bi vsako Zavezino društvo, ki jih je 34, lahko pridobilo povprečno po

50 novih naročnikov, dobimo število 1700, za vsak list povprečno 567, kar bi dalo nove naročnine 11.907 K. Vsota, ki se da z njo kaj storiti!

V opombi so navedeni naročniki, ki niso iz naših vrst. Vseh teh sestavitelj redno pač ne bo mogel imeti v pregledu. Zato naj se pa zavzame za naše liste s tem večjo vneto med učiteljskim dotičnega okraja ne samo odbor, ampak vsak član Zaveze.

Narodni položaj Slovencev v beljaški okolici.

(Dopis iz Koroške.)

Iz poročila občnega zbora „Südmarke“ izza leta 1907 je bilo povzeto, da se je na tem zborovanju glede delovanja omenjenega društva na Koroškem naglašalo, da največ pozornosti treba posvečati beljaški okolici in Borovljam. S tem so Nemci jasno povedali, kaj hočejo. Ustvariti hočejo v navedenih krajih močno nemško pozicijo ter na eni strani izolirati Slovence v Zilski in Kanalski dolini od ostalega slovenskega ozemlja, na drugi strani pa zabiti močan klin med Rožno dolino in Podjuno. To je načrt, ki so si ga ustvarili Nemci za germanizacijo vse gornje Koroške in ki ga danes tudi vestno izvršujejo. In to s tem večjo vneto, ker jim omenjena kraja nudita v ta namen tudi v teritorialnem oziru ugodnosti in se zato nadejajo uspehov.

Kakor hitro bi se jim ta nakana posrečila, bi Nemci takoj naglašali, da koroški Slovence ne posedamo več kompaktnega ozemlja. In to bi bil začetek političke smrti koroških Slovencev!

Ako smo se namenili, da v naslednjem nekoliko orišemo narodni položaj Slovencev

v beljaški okolici s posebnim ozirom na pogubonosno delovanje nemških raznarodovalnih društev „Südmarke“ in „Schulvereine“, smo storili to z namenom, da slovensko javnost, posebno pa slovenska obrambna društva, opozorimo na nevarnost, ki nam preti v narodnem oziru v le-teh krajih, ter na žalostne posledice, ki bi zaradi zanemarjanja obrambnega dela z naše strani lahko nastale ne samo za beljaško okolico, ampak za koroško Slovenstvo sploh.

Najhujši pritisk sloni danes na južni strani Beljaka, to je v občini Bekštanj, ki je ena največjih, če ne največja občina na Koroškem. Občinski odbor je v rokah najbolj fanatičnih nemško-nacionalnih priganjačev; Slovenci nimajo nobenega odbornika, dasi je bila občina še pred 6 leti v slovenskih rokah. Kako pristransko postopa ta nemško-nacionalna klika v občini, o tem nam govori najbolje zadnje ljudsko štetje. Leta 1900 so našli v tej občini 3370 Slovencev in le 295 Nemcev, a zadnje ljudsko štetje izkazuje že okrog 1650 Nemcev, ki jih pa je v občini kvečjemu 800. (Neki števeni komisar je n. pr. opisal za Nemca vsakogar, ki je izjavil, da zna nemško.)

Svojih privržencev si vzgaja nemškutar-ska stranka po največ z nemško-nacionalnimi časniki ter z demoralizacijo ljudstva,

ker Nemci pač dobro vedo, da le preko takega ljudstva lahko uresničujejo svoje načrte. „Štajerca“ in „Bauerzeitung“ pošiljajo v le-te kraje v naravnost ogromnih izvodih, in sicer večinoma brezplačno.

Tudi je „Südmarka“, kakor poroča „Slovenski Branik“, v aprilovi številki t. l., potrosila ogromne svote denarja za osvojitve „bedrängten Bodens“; izdala ni namreč v enem letu samo za beljaško okolico nič manj nego 87.000 kron, od katerih pripada na Bekštanj 47.000 K. To pomenja mnogo! „Südmarka“ ima nadalje v evidenci vse posestno gibanje. Ob vsaki priliki izkuša zva-biti Nemce v te lepe kraje; posebno žalosten pogled se nam nudi v tem oziru ob Baškem jezeru, kjer so najlepši kraji malodane že vsi v nemških rokah.

Toda ti ljudje niso bogve kako mirni sosedje, ampak kažejo pri vsaki priliki svoje nemško-nacionalno mišljenje ter nastopajo čisto kakor najagilnejši pionirji prodirajočega Nemštva. Tako so ustanovili v bekštanski občini že dve podružnici „Südmarke“ (v Bačah in na Brnci), ter schulvereinsko podružnico v Mlinarh, ki se vse vzdržujejo večinoma s slovenskim denarjem.

Poleg „Südmarke“ je tudi „Schulverein“ pridno na delu. V Vodičji vasi je zgradil prvo „Rossegger-Schule“ na Koroškem, ki

jo pa vzdržuje občina. Značilno na tej stvari je, da so za novo šolo po nepotrebnem ustanovili nov šolski okoliš ter so na ta način Roseggerjevi šoli zasigurali zadostno število otrok.

V tolažbo pa nam je, da namerava Ciril-Metodova družba ustanoviti v Vodičji vasi slovensko šolo in je v ta namen že pred dvema letoma nakupila stavbišče ter izvršila vse predpriprave za stavbo, a se je stvar zavlekla do danes zaradi protesta občine proti stavbinskemu dovoljenju okrajnega glavarstva. A tudi vnaprej ni upati, da bi se stvar rešila gladkim potom, ker bodo Nemci pač z vso silo hoteli preprečiti ustanovitev slovenske šole. Zato bodo morali od slovenske strani nastopiti z vso energijo, da pridemo do svojih pravic.

Take so razmere v Bekštanju in nič boljše v ostali okolici, razen v občini Vernberg, ki je danes še v slovenskih rokah. Treba bo zastaviti vse sile, da s sistematičnim in vztrajnim delom popravimo, kar se je zamudilo doslej. Konec naj bo enkrat sramotnemu hlapčevanju! Slovenec naj bo na svoji zemlji svoj gospod! — Ni li pa temu vzrok mlačna in klerikalna politika voditeljev koroških Slovencev?!

Kultura in sedanje razmere.

Piše K. K.

(Dalje.)

Stranka bojujoče cerkve statuira zase izredne privilegije, drugomislečim odreka v teoriji kakor v praksi eksistenčno pravico ter izkuša to realizovati s postavnimi in nepostavnimi sredstvi. Z ozirom na zle posledice je vse eno, izvira li anarhizem od leve ali desne, odzgoraj ali odspodaj, iz množice nezadovoljnega ljudstva ali iz oblasti malega števila privilegirancev, ki jim je slučajno večina ljudstva zaupala mandate. Anarhizem odspodaj deluje z istimi sredstvi, ki jih je naravno zmožen, namreč z ubojem, požigom in ropom; anarhizem veljavnejših, posedujočih političko moč, deluje pa z zlorabljanjem zakonov, oziroma da jih napravljajo iluzorične z raznimi metodami in zvijačo.

V neanarhističnih razmerah pripada sila le centralni vladi države, ki jo naj z vso energijo uporablja, da brani vsakega posameznika nepravilnosti in anarhije po drugih, za uveljavljanje in vzdrževanje pravičnosti.

Socialni problem, to je udobnost vseh, bo končno rešila le pravičnost in svoboda, ko bo svobodno asociirano človeštvo v državah popolnoma premagalo krivičnost, to je brezpravnost ali anarhijo. Tedaj tudi ne bo več boja med ljudmi, vsaj v okrilju ene države ali gotovih skupin držav. Ako pa se morajo biti še danes v okrilju ene države na razmeroma majhnem torišču hudi, neizprosnosti boji, potem je to najbolje znamenje in dokaz, da prevladuje še krivičnost in nasilje, nepravilnost. Socialni problem bo človeški organizaciji pomagala reševati tista konfesija, ki s postulatno popolne pravičnosti ali popolne svobode ni prišla v dobi svojega vplivanja na množice nikdar navzkriž in ki tudi za bodoče prilagodi vedno svojo organizacijo omenjenima postulatoma.

Prevara je, govoriti o krščanski pravičnosti, v praktičnem življenju pa posameznikom in stanovom ne pripoznavati niti osnovnih človeških pravic, ovirati vsak pokret, zatirati vsako duševno samostanost, slikati socialno in duševno svobodo kot zlo. Slepstvo je istotako, ako zahtevam za sebe čast in hočem veljati za častnega človeka, pri tem pa ne spoštujem pravice bližnjega in izkušam z nasiljem in obstrukcijo rušiti njegove svobodoščne in eksistenčne posledice.

V vsaki državi divja mnogo besnih bojev, zakaj povsod še bolega družba na nepravilnosti ali anarhiji, v razvitejših manj nego v nerazviteh, kakor n. pr. na Turškem. Največja pravičnost je morala vladati ves čas po Kitajskem, ker je prebila srečno že toliko tisočletja; temelj nje pravičnosti je položil slavni Konfucije. Mladoturki se trudijo pravkar, okrepijo svojo državo s tem, da uveljavljajo večjo pravičnost za vsakega državljana. Gotovo je to najtežje človeško opravilo, ker je povsod v izobilju takih elementov, ki se temu z vsemi štirimi branijo, ki delajo ovire in zapreke, kjer in kadar le morejo. Nalagati krivdo zaradi neuspehov državi ob sebi, to je solidarni asociaciji in organizaciji družbe, je nesmisel; neuspehov so povsod krivi isti, ki se jim zde državni socialni red na temelju svobode ali pravičnosti, državni zakoni za njih institucijo nepotrebni in škodljivi. Svoje institucije povečujejo nad državo, prisvajajo jim večji pomen in veljavo in izkušajo državo potisniti na nivo sredstva, ki ima vzdrževan v množici drugo nego državno podložništvo s specialnim socialnim redom. Zato morajo zase zahtevati v državi izjemno stališče, veljanske privilegije, ki jih proti vsaki osnovni krčevito branijo ter zbuja hude socialne boje. Za absolutno obvladanje prebivalstva so jim napoti osnovne človečanske pravice, vsake svobodoščne, ter so je tudi takoj po ustanovitvi ustavnosti, v državnih osnovnih zakonih zaničali in jih proglasili